ਸਰ = ਤੈ ਸਰ
ਸਰੁ = ਤੀਰ

੫

੨੦-3-05

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ੧੫

~~ਪੜੀਐ~~

ਹਰਿ ਗੁਣ ਪੜੀਐ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਸੁਣੀਐ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਥਾ ਨਿਤ ਸੁਣੀਐ ॥ ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ, ਜਗੁ ਭਉਜਲੁ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਐ ਜੀਉ ॥੨॥

ਜਪ ਤਪ ਜਪ ਅਰਿ ਗਾਨਸਰ ਤੇਰੀ ਪਰੀਤਿ ॥

ਸਲੋਕੁ ॥

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ, ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ, ਮੁਖਿ ~~ਙਿਆਨੀ~~ ਗਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ, ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ

ਕਥਾ ਕੀਰਤਨੁ ਰਾਗ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਇਹੁ ਬਨਿਓ ਸੁਆਉ
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਤੁਠੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪਾਉ ॥
। ਸੋਰਠ । ਪੰਨਾ 818

ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਊਤਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰੀ, ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸਤਸੰਗਤਿ ਹਮ ਧੋਵਹ ਪਗ ਜਨ ਕੇ ॥ (੭੩੧) ਮ.੪

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਏ ਕੋਈ ॥ ਸਬਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਜਨ ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਮਾਰੂ ਮ:੪ (1068)

man is immortal

ਐਸਾ ਤੈਂ ਜਗੁ ਭਰਮਿ ਲਾਇਆ ਕਾਲ ਪਰਭਾਤ।
ਨਾਮ ਖੁਆਰੀ ਨਾਨਕਾ ਕਹੀ ਜਾ ਰਾਤ।

ਅਚਿਰ = ਪੱਕਾ immovable
ਚਲਿਆ = ਚਲਿਆ ਜਾਂ moveable
ਨਾਸ਼ੁਕਰਾ, ungrateful, unthankful,

ਕਹਿ ਸੁਖ ਦਤਿ ਢਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰੀਰ ਰਸ ਦੀ ਲੋੜ॥ ਦਸੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿਓ ਸਦਾ
ਦੁਰਮਤ ਆਤਮ ਫੇਰ॥ 5

ਅਸਟ ਸਾਲ ਸਾਰਿ

ਵਿਆਕਰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰਿਸਾਗਰ ਦੇ 8 ਥਾਂ
ਕੰਠ, ਜਿਹਾ, ਰਸਨਾ ਦਾ ਮੂਲ, ਸੀਸ, ਦੰਦ ਨਕ, ਹੋਠ ਅਤੇ ਤਾਲੂਆ

ਖਟ ਸੰਪਤਿ: 1. ਸ਼ਮ (ਮਨ ਦਾ ਨਿਗ੍ਰਹ) 2. ਦਮ (ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਮਨ) 3. ਉਪਰਤਿ (ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਉਪਰਾਮਤਾ) 4. ਤਿਤਿਖਾ (ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ) 5. ਸ਼ਰਧਾ (ਵਿਸ਼ਵਾਸ) 6. ਸਮਾਧਾਨਤਾ (ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ)

ਆਸਮਾਨੀ ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਅ ਚਿਸਤ। ਆਠ ਸਰਦੇ।
1. ਰੰਗ ਕਾਲੇ 2. ਦਸਮ ਤਰ 3 ਇੰਤਕਾਮੀ 4. ਧੋ ਦਰਗੀ 5. ਸਸਤ ਦਰ 6. ਦਸੌਂ ਗੁਰਬਤ 7. ਦਸੋਂ ਖੁਰਦਨ 8. ਦਸੋਂ ~~ਖ~~ ਖ੍ਵਾਬੇ ਸਾਗਸ਼ਾ

ਤ੍ਰੈ ਤਾਪ
1. ਆਧਿ = ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ, ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਰੋਗ।
2. ਬਿਆਧਿ = ਸਰੀਰ - ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਆਦਿ।
3. ਉਪਾਧਿ = ਸੰਸਾਰਿਕ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਰ, ਜੋਰੂ, ਜ਼ਮੀਨ ਪਿਆਰੀ ਦਿਲਾਂ, ਝਗੜੇ, ਰੋਗ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਆਦਿ॥
ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਸਭ ਨਾਸੀ ਬਿਨਸੇ ਤੀਨੇ ਤਾਪ ॥ਰਹਾਉ॥ ਨੂਰਮਤ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਆਸਾ ਪੂਰੇ
ਸੋਗ ਸੰਤਾਪ॥ ਪੰਨਾ॥
ਗੁਰ ਗਾਵਤ ਅਨੁਰਤ ਅਧਿਆਮੀ ਸਭ ਤਾਂ ਆਤਮ [illegible]

ਚਾਰ ਵੇਦ : ਰਿਗ ਵੇਦ, ਯਜੁਰ ਵੇਦ
ਅਥਰਵਣ ਵੇਦ ਰਚਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ
ਸਾਮ ਵੇਦ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸੰਸ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦੋਂ ਪਰਤੀ : 5455

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਦਰਸ਼ਨ

ਰਿਗ ਜੁਜੀਰ ਵਿਚੁ ਗੁਣ ਵੀਚਾਰਿ॥ ਚਾਰੇ ਜਾਗੀ ਛੁਟਿ ਗੁਬਾਰ॥ ॥58-2
ਜਤਨ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣੀ ਗਿਆ ਸਚਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਮਗਨਿ ਤਿਨ ਕਿਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਭ੍ਰਮਤਿ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਾਰ। — ਭੈਰਉ ਮ 3॥

ਸੰਤ ਸੰਤਾਨੇ ਤੀਨ ਗਾਹ, ਪਰਮ ਅਗਮ ਸੁਖ ਧਾਮ॥
ਤੀਨੋਂ ਜੀ ਨੇਂ ਵੇਖ ਲੈ, ਗਾਹੁ ਰੈਨੋਂ ਦਿਨ॥

ਏਕੰਕਾਰ ਧਾਰਿ ਨਿਜ ਰੂਪਾ॥ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਤਿਗੁਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪਾ॥੪॥
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਧੁਨੀ ਕਿਤੁ ਸਚੈ ਨਾਮਿ ਪਿਆਰੁ॥
ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਨ ਲਗਈ ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਦਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥

ਗੁਰੁ ਤੀਰਥੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਜਾਤੁ ਗੁਰੁ ਮਨਸਾ ਪੂਰਣਹਾਰੁ॥
ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਉਧਰੈ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ॥
— ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫॥

ਪਾਰਜਾਤੁ ਲੋੜਹਿ ਮਨ ਪਿਆਰੇ॥ ਕਾਮਧੇਨ ਸੋਹੀ ਦਰਬਾਰੇ।
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੰਤੋਖ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਨਾਮੁ ਕਮਾਇ ਰੰਗਾਇਆ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਘੜੀ ਧਨੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਰੁ॥ — ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫
ਧੰਨੁ ਸੁ ਦਿਨਸੁ ਸੰਜੋਗੜਾ ਜਿਤੁ ਡਿਠਾ ਗੁਰ ਦਰਸਾਰੁ॥

ਸਭ ਪਰਿਵਾਰੈ ਵਿਚਿ, ਜਿ ਸਾਧੇ ਜੋਗ ਰਹਾ ॥ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਰਵਾਨ, ਜਿਹਵਾ ਵਿ
ਪੂਰਾ ਸਭਾ ॥ ਜੋਗ ਧਰਮ ਨਿਬਹਿ ਚੋਲਿਤ, ਸੇਵਾ ਸੇ ਰਹਾ ॥ ਖਰਾ ਪਰੀਤ ਪਹਿ
ਕਾਰੀਗਰ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਸਗਲਾ ਦੁਖੁ ਗਇਆ ॥੨੪॥

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਰੂਪ ॥

1. ਜਤ = ਸੰਜਮ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ (self control and energy)
2. ਸੂਰ = ਬੀਰਤਾ ਤੇ ਦਲੇਰੀ (Bravo
3. ਸੰਤ = ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਸੰਤੋਖ (satisfaction)
4. ਦਇਆ = ਪਰੇਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ (Tenderness and sacrifice)
5. ਧਰਮ = ਸਵੈਮਾਣ ਤੇ ਅਣਖ (self-respect)

ਜੋ ਦੀਸਤ ਸੁਣੇ ਜੋ ਦੀਸਤ ਗਾਏ ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਦੁਖੁ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀ ਆਏ ॥
ਦੂਜੇ ਔਖਧਿ ਸਾਂਤਿ ਸਹਿਜ ਸੁਆਮੀ ਪਰਗਾਸੁ ਕਲਿਆਣ ਦੇਹਿ ਕਿਰਿਆ ॥
ਦੁਖ ਪਇਆ ਪੂਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਨਕ ਸੇਵਕ ਨ ਟਲਿਆ ॥੪॥ ਗਉੜੀ ੨੫੧

ਸਲੋਕ: ਕਰ ਕਿਸ ਦੇਖਤ ਜੈ ਜਿਨਹਿ ਕਾਰ ਵੇਖਹਿ ਤਤ ਜੋਇ ॥
ਮਨੁ ਚਾਹੈ ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ॥੨੦॥ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਮਨ ਮੈਲੀ ਕੋ ਧੋਵਤ ਸਾਰੇ ਦਾਇਆ ਮੈਲ ਰਹੈਗੀ । ਗਿਆਨ ਗਉ ਸਚ ਸੈਲੇ ਆਏ
ਤ ਨਾਨਕ ਜੋਗ ਰਹੈਗੀ ॥੪॥ ਮ: ੧

ਇਕ ਘੜੀ ਹਰਨ ਦਾਤੁ ਉਪਜੈ ਸਚਾ ਗੁਰ ਦਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ॥
ਤਾ ਬੋਲਿ ਗੁਰ ਪਹਿ ਦੇਹ ਵਿਸਰੈ ਗੁਰ ਪਾਵਹੁ ਗੁਰ ਵਸੈ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੜ੍ਹੀ, ਕਿਤ ਸਬਦ ਨਾਮਿ ਪਿਆਰੁ ॥
ਦੁਖ ਸੰਤਾਪੁ ਨ ਲਗਈ, ਜਿਸੁ ਜੋਗ ਦਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥

ਐਸੇ ਜੋਗ ਜਗ ਮੇਂ ਤਨਨ ਸੇ ਵਿਚਾਈ ਦੇਤ । ਸੰਤ ਦੀਵੇ ਦਸਨਨ ਕਰਤ ਉਧਾਰ ਕੇ
ਐਸੇ ਗੁਰ ਬਾਣੇ ਜੈਸੀ ਸਾਗਤ ਨ ਕਾਰ ਦੇਹੁ । ਆਗੇ ਸਹਿਬ ਪਾਈਅਤ ਸਭੀ ਕਾ
ਐਸੇ ਕਹਿ ਬੀਰ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਹੋਤ । ਜੋਇ ਸੇ ਪਿਪਿਧ ਵਿਸਥਾਰ ਸੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਅਪਾਰ ਕੀ
ਐਸੇ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਨ ਮੈਂ । ਗੁਰਸਿਖਤ ਸਗਤਮ ਗਏ ਜੀ
ਜੈਕਾਰ ਕੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਤੇ)

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਭਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

© ਲੇਖਕ

Sri Guru Granth Sahib Darshan (Punjabi)

by

Sadhu Singh Gobindpuri

Formerly Programme Executive,
(Gurbani Vichar Programme)
Akashvani, Jalandhar.

ISBN : 81-7601-664-0

ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ : ਨਵੰਬਰ 2004

ਮੁੱਲ : 250-00

ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ :

ਬਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:-

ਭਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। (ਇੰਡੀਆ)

ਫੋਨ : (0183) 2542346, 2547974, 2557973

ਫੈਕਸ : 91-183-2542346

E.Mail : csjs@vsnl.com

Web site: www.csjs.com

(Printed in India)

ਪ੍ਰਿੰਟਰ : ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 312, ਈਸਟ ਮੋਹਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਫੋਨ : 2705003, 5095774

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ। ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗੁ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣੁ ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ॥ ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰੁ ਪਿਆਲਾ ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ॥ ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰੁ ਚੰਗਾ ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ॥

ਜੈਸਾ ਸਤਗੁਰ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਸਮਰਥੀ ਤੇ ਦਰਗਹਿ ਉਦਮੁ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪ ਕੀ ਭਾਈ॥
ਦਿਸਟਿ ਮੈਲੁ ਤੇਰੇ ਪਰੇ ਜਮਦੈ ਬਿਖਿ, ਜਮਕੀ ਮੈਲੁ ਆਪੁ ਕੀ ਪ੍ਰਭਿ ਗਵਾਈ॥ ਮਹਲਾ ੪

ਪਤ੍ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ॥

1. ਸੁਖ ਸੀਤਲਾਵਣ ਹਰਿਹੁ ਪੁਤ ਸੋਵਾ॥ ਪ੍ਰਭਿ ਕਹਿਣ ਸੋਤਿ ਸਾਰ ਨਾਰ ਦੇਵਾ॥੫॥
2. ਜਿਤਨੇ ਜੀਅਸ ਦੇਵੀ ਸਾਧੇ ਸੋਤਿ ਤਿਤਨੇ ਰੇਖਹਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪੁ ਕੀ ਭਾਈ॥
3. ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਭੁ ਓਹਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਨੈ॥ ਪ੍ਰਭਿ ਮੈਤਨ ਕੀ ਨਾਲ ਕੀਨੈ
4. ਪ੍ਰਭਿ ਮੈਤਨ ਕੀ ਅਸਤਰਿ ਸੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਰੰਤ ਮਨ ਸਹਿ॥
5. ਲੋਗਲਾਈ ਪ੍ਰਭ........ ਪੂਰੇ॥ ਨਾਨਕ ਦਸ........ ਮੈਤ ਕੀ ਪੂਰੇ॥
6. ਜਿਨੇ ਦੇ ਚੋਰੇ..... ਦੈ ਆਸਿ॥ ਪ੍ਰਭਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ------ ਅਰਦਾਸਿ

ਚਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ
, ਵੰਡ ਛਕਿਆ
ਤੇਗ ਵਾਹੀ

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨॥
ਜੇ ਦੇਖੀ ਆਪਣੇ ਜਿਨਦਰੂ ਮਨੁ ਦੇਹ ਤਨੁ ਛੋਡ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਬਿਨੁ ਮਨ ਦਾ ਤਾਰ ਨ ਉਪਜੈ ਅਵਰ ਨ ਦੇਖੀ ਜੀਅ॥੨॥
1. ਅਹਿਲਾ ਦਾ ਰੋਗ 2. ਵੈਦ

ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੈ, ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ॥
ਅੰਤਰ ਆਤਮੈ ਜੋ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ॥੩॥ ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਅੰਗ - 791
ਦੇਖੀ ਵਾਲਾ ਨ ਕੁਝਿ ਤਉ ਭੀ ਏਥਾ ਰੋਵਣਾ॥
ਜਿ ਧਰਿ ਰਬ ਗਵਾਇ ਵਾਲਾ ਤਿਨਾਹੂ ਰਹਿ ਰਹੇ॥੯੪॥

ਜਿਸੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਸ਼ੀਤੋਸ਼ਣ ਹੋਂਦ ਹੈ ॥
ਨਾ ਅਤਿ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ, ਨ ਅਤਿ ਘਾਟ ਹੋਤ ਹੈ ॥
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਹੁ ਤੁਮ ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਸਚਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥ ਦਰਸ ਪਦਾਰਥ ਸਭਨ ਹੋਇ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਚਲਿਆ ਜਾਉ ॥ ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਘਣਾ ਪ੍ਰਭ ਜਪਿਆ ਦੁਖ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਸੁਖ ਉਪਜੈ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਥਾਉ ॥੨॥ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫

ਸੈਨੇ ਸੋਗਨ ਸੂਰਤੀ ਇਹ ਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਸਾਰਤ ਗੀਤ ਨਾਦ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗਾਵਤ ਬੋਲਤ ਬੋਲ ਅਲਾਏ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੂਝਹਿ ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥ ਸੋਰਠਿ ਮ: ੩ ॥

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
(ਰਾਗੁ ਨਟ ਨਾਰਾਇਨ, ਮ: ੪, ਅੰਗ ੯੮੨)

ਦੈਵੀ ਗੁਣ: ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਭਗਤੀਭਾਵ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਉੱਨਤੀ
ਪੰਜ ਕੋਸ਼; ਪੰਜ ਪਰਦੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪੰਜ ਆਵਰਣ।
1. ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼, ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ।
2. ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਕਰਮਇੰਦ੍ਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ
3. ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਅਤੇ ਮਨ
4. ਵਿਗਿਆਨ ਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸਹਿਤ ਬੁਧਿ।
5. ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼, ਅਹੰਕਾਰਮਈ ਅਵਿਦਿਆ।

~~ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ~~: ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਨੱਕ, ਜੀਭ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ
~~ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ~~ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ: ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਮੂੰਹ, ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ

ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਤੱਖ ਸਾਈ ਸੰਸਾਰੀ ਸੋਭਾ ਨਾਲ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਗ ਬਟਰ ਸੀ।।
ਐਸੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਾਪੈ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਭਾਇਆ ।। ਚੋਟੇ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਲੋਗ ਉਪਾਇਆ ।।
ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਚੈਖ ਦਿਖਾਲੈ ਮੀਤੁ ਰਸ ਦੇਵੈ ਆਪ ਹੈ ।।੨।। ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਅਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਨੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸੌ ਲੇਖ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਲੇਖ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਨੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਜਿੰਨੇ ਪੰਨੇ ਹੋਣ ਉੱਨੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਲੇਖ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰਸ ਦਾ ਇਹ ਸਾਗਰ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਅਨਮੋਲ ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨਮੋਲ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਸਰਲ ਤੇ ਸੁਖੈਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਚੱਖ ਅਤੇ ਮਾਣ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਂ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਧਰੋਂ ਉਦਾਹਰਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ।

ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੇ 100 ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਦੋ ਲੇਖ ਪੰਨਾ 1 ਤੋਂ 8 ਤੱਕ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 43 ਲੇਖ ਪੰਨਾ 9 ਤੋਂ 180 ਤੱਕ ਹਨ। ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 34 ਲੇਖ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਪੰਨਾ 181 ਤੋਂ ਪੰਨਾ 316 ਤੱਕ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 18 ਲੇਖ ਪੰਨਾ 317 ਤੋਂ ਪੰਨਾ 388 ਤੱਕ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਭਾਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੇਖ ਪੰਨਾ 389 ਤੋਂ 400 ਤੱਕ ਹਨ। ਇਸ ਵੰਡ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਤਤਕਰਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜੋ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ' ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਇਥੇ ਉਸਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਵਿਚਲੇ ਦੂਜੇ ਛੰਤ 'ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਛੰਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਨਾਲ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੰਸਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਬੜਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ :

ਦੁਨੀਆ ਨ ਸਾਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਵੰਞਸੀ॥
ਲੋਕਾ ਨ ਸਾਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਖਾਕੁ ਥੀਈ॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੭੫੫)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੋਹਨ ਸ਼ਬਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :

ਮੋਹਨ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਸਮਝਸਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੧੯੭)

ਮੋਹਨਿ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਿ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨਾ ਤੋਹਿ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੧੮੭)

ਮੋਹਨ ਸਭਿ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਤੂ ਤਾਰਹਿ॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੧੧)

ਮੋਹਨ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਰਵਿ ਰਹਿਓ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੪੧)

ਦੂਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੈਂਚੀਆਂ ਜੋ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸ ਤਾਂ ਹੋਣ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਣ।

ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਮੀਆਂ-ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸਹਿਯੋਗ ਮੇਰੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਐਮ. ਏ, ਐਮ. ਐਡ., ਡਿਪਟੀ ਡੀ. ਈ. ਓ. (ਰਿਟਾ:) ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਬਲ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡਮੁੱਲੇ ਸੁਝਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਭੇਜਣ।

—ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ
ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ,
(ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ)
ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ, ਜਲੰਧਰ।

ਅਕਤੂਬਰ 1, 2004
217 ਆਰ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ
ਫ਼ੋਨ : 2271306 ਅਤੇ 2273616